

A close-up portrait of Michiel van Erp, showing his eyes, nose, and part of his forehead. He has light-colored hair and a serious expression.

‘Ik ben niet snel ontroerd door kunst’

Regisseur **Michiel van Erp** (54) maakt met *Niemand in de stad* (de openingsfilm van het Nederlands Film Festival – vanaf 4 oktober in de bioscoop) zijn speelfilmdebuut. Wat leest, luistert en ziet hij zoal?

door Nick Muller

Boeken

“Op dit moment herlees ik het oeuvre van Jeroen Brouwers, omdat mijn theaterbewerking van zijn roman *Het hout* op 4 november in première gaat bij Toneelgroep Amsterdam. Ik heb het grootste deel van zijn werk vroeger al wel gelezen, maar het leek me toch verstandig om me er opnieuw in te verdiepen om te zien of ik iets van een rode draad kan ontdekken. Mijn theorie is nu dat de schrijver zichzelf als hoofdpersoon opvoert in zijn boeken. Het zijn namelijk altijd mensen die in een moeras zitten en daaruit proberen te komen – en met heel veel ongemak lukt dat dan. De hoofdpersoon in *Het hout* heeft dat, maar in *Bezonken rood* en *Geheime kamers* is dat ook het geval. Al die personages hebben dat met hem gemeen. Verder heb ik ook *Bestsellerboy* van Mano Bouzamour gelezen. Het is een vervolg op zijn eerste boek: *De belofte van Pisa*. In dit tweede boek beschrijft hij hoe hij die roman schrijft en daarmee probeert door te breken. Ik vond het een hele geestige schets van het literaire milieu en van hemzelf. Bouzamour is ontzettend vol van zichzelf, maar dat zijn de meeste schrijvers natuurlijk, dat maakt het boek ook zo leuk. Ik vind het een enorm frisse stem binnen de literatuur.

“Boeken waarin homoseksualiteit een rol speelt vond ik vroeger al interessant. Op de middelbare school heb ik bijvoorbeeld alles van Gerard Reve gelezen, omdat ik gefascineerd was door de wereld van die homoseksuele schrijver die lak had aan alles. Ik geloofde toen ook alles wat in die

boeken stond. Nu ben ik erg geporteerd van de boeken van Alan Hollinghurst – een schrijver die ook veel over homoseksuele milieus schrijft. Zijn meest recente boek heet *The Sparsholt Affair*. *The Swimming-Pool Library* en *The Line of Beauty* zijn ook heel erg mooi. Al die boeken gaan eigenlijk over hoe een kleine gebeurtenis in je jeugd grote gevolgen kan hebben voor later. Ik heb onlangs ook *Het huis van de dichter* van Jan Brokken opnieuw gelezen – over de Russische meesterpianist Youri Egorov. Dat heb ik gelezen omdat ik een speelfilm wil maken die zich afspeelt in het aidstijdperk in Amsterdam. Egorov vluchtte namelijk naar Amsterdam en overleed daar in 1988 aan de gevolgen van aids. Heel concreet is de film nog niet, ik ben er pas sinds een maand of vier mee bezig, maar dat die er gaat komen dat staat vast. Volgend jaar begin ik wel met het filmen van de dramaserie *I.M.*, naar de roman van Connie Palmen over haar liefdesrelatie met Ischa Meijer. Ook daar ben ik me nu alvast voor aan het inlezen. *I.M.* gaat heel erg over het ontrafelen van de geheimen van die man. Wat is er toch met hem aan de hand? Connie had zijn boeken natuurlijk wel gelezen, *Brief aan mijn moeder* bijvoorbeeld, maar het was niet iemand die makkelijk sprak over zijn problemen. Dat bleef toch een beetje gissen voor haar.”

Kunst

“De laatste tentoonstelling die ik heb gezien is *High Society* in het Rijksmuseum. Met die levensgrote portretten, naar aanleiding van de aankoop van Marten en

B
**Jeroen
 Brouwers,
 Het hout**

**Jan Brokken,
 Het huis van
 de dichter**

1

K

**1 Stedelijk Museum
 Amsterdam, Studio Drift**

**2 Wolfgang Tillmans,
 Dan, 2008**

**3 Erwin Olaf,
 Berlin, Porträt 06 –
 11th of July, 2012**

3

Oopjen. Al die enorm geposeerde portretten gaven een fantastisch inblikje in het leven van de rijke mensen van weleer.

“O nee, Studio Drift in het Stedelijk is de laatste tentoonstelling die ik heb gezien. Die vond ik ook wel goed, dat zwevende betonblok was echt heel knap gemaakt, maar het fascineerde me meer dan dat het me raakte. Ik ben sowieso niet zo snel ontroerd door kunst. De enige vorm van beeldende kunst die me wel echt kan raken is fotografie. Omdat het zo direct is. Wolfgang Tillmans vind ik erg goed. Erwin Olaf ook. Ik ben op dit moment weer een film over hem aan het maken. Dat heb ik tien jaar geleden gedaan en dat doe ik nu weer. De directe aanleiding is de overdracht van zijn werk aan het Rijksmuseum, maar het gaat eigenlijk over een kunstenaar die de balans opmaakt. Erwin is in interviews altijd vrij expliciet over zijn verlangen naar het krijgen van erkenning. Dan is dit natuurlijk wel het ultieme. Door die overdracht blijft zijn oeuvre voor de eeuwigheid bewaard in het grootste museum van Nederland. Ik snap dat verlangen ook wel. Als kunstenaar wil je dat je werk gewaarborgd wordt, dat het bewaard blijft voor de eeuwigheid, dat het ook na je dood nog van waarde kan zijn – ook al is het maar voor een paar mensen. Ik probeer sinds kort zelf ook heel voorzichtig een kunstcollectie op te bouwen, dus ik koop weleens wat. Dat zijn dan voornamelijk fotoportretten. Ik hou van een beetje brutale fotografie, dat mensen je aankijken, een beetje provocerend. Ik heb laatst iets gekocht van de Engelse fotograaf Paul M. Smith. Ken je die platenhoes van *Sing*

When You're Winning van Robbie Williams? Daarop is de zanger alle voetballers en het publiek tegelijkertijd. Die foto was door hem gemaakt. Smith staat bekend om zijn zelfportretten die hij vervolgens dupliceert en in collages verwerkt. Dan maakt hij bijvoorbeeld een foto van een groep corpsballen en dan is hij al die corpsballen. Heel erg grappig.”

Theater

“Theater is van al deze kunstvormen mijn grootste liefde. Van toneel tot opera tot musical – ik zie het allemaal. De laatst bezochte voorstelling is *Kleine zielen* geweest van Toneelgroep Amsterdam. Ivo van

Hove heeft drie voorstellingen gemaakt naar aanleiding van boeken van Louis Couperus. *Kleine zielen* is de derde. Het gaat eigenlijk over allemaal dolende mensen die terugblikken op een leven dat toch nog niet helemaal vervuld is en proberen om alsnog gelukkig te worden. Eigenlijk zit die thematiek in al zijn boeken, maar in dit boek zit dat het mooist. De voorstelling is werkelijk schitterend. Het gebeurt niet vaak dat je na een voorstelling naar buiten loopt en dat het publiek dan echt ontroerd is. Van Hove heeft het bijna honderd jaar oude verhaal heel listig bewerkt, waardoor het heel toegankelijk is geworden en mensen zich herkennen in het breekbare wat het leven dan uiteindelijk toch is. Ik

zit in de jury van de Musical Awards, dus daarom zie ik ook alle musicals, hoewel dat niet een theatervorm is waar ik per se van houd. Juist daarom word ik er soms aange-naam door verrast. Die musical over Annie M.G. Schmidt vond ik bijvoorbeeld geweldig. Je denkt: ik ken haar levensverhaal en ik ken haar liedjes, en toch weten ze een oorspronkelijke voorstelling te maken door die liedjes te verweven met haar leven.

“Als ik naar ballet ga, dan moet ik altijd een beetje wennen aan de regels waaraan je je als publiek moet houden. Het buigen duurt na een pas de deux bijvoorbeeld vaak net zo lang als de uitvoering. De ballerina’s worden dan een voor een door hun mannelijke collega’s naar voren gerold om te buigen en dat tafereel gaat maar door. Bij een opera of bij een klassiek concert moet ik ook altijd een beetje wennen. Dan zit ik daar toch als een soort buitenstaander in de zaal en verwonder me over de conventies die daar blijkbaar gelden. Dan is het publiek eigenlijk net zo interessant als de mensen die op het podium staan. Sinds een paar jaar ga ik weleens naar de opera. Ik voel me nog steeds een beginnende: ik heb altijd het idee dat iedereen om me heen er meer van afweet dan ik. Ivo van Hove had vorig jaar ook nog een hele mooie opera: *Salome*. Wat daar zo bijzonder aan was – dat lees ik dan in het programma-boekje – is dat er een hele beroemde dans in zit die meestal door een stand-in wordt

gedaan, maar bij deze uitvoering wel door de zangeres werd uitgevoerd. Dat vind ik dan toch goed. *Salome* werd trouwens ge-choreografeerd door Wim Vandekeybus – dat was ook een van de redenen waarom ik het stuk wilde zien. Ik ben gek op zijn werk en dat van Jan Fabre.”

Muziek

“Ik ben een beetje een rommelige luisteraar. Ik luister alles door elkaar. De laatste plaat van Years & Years staat op dit moment veel op. Dat is een heel leuk Engels groepje met een flamboyante jongen als zanger. Ze maken hele leuke dance-achtige muziek die mij erg aanspreekt. Queen draai ik ook vaak. Ik heb veel concerten van ze gezien – de eerste toen ik veertien was in Rotterdam – en het blijft gewoon goed. Zelfs bijna dertig jaar na het overlijden van Freddy Mercury hebben die nummers nog niets aan zeggingskracht ingeboet. Verder hebben we nu al een tijd een vriend te logeren die zijn huis aan het verbouwen is en die houdt heel erg van de musical *Foxtrot* van Annie M.G. Schmidt. Dat hebben we nu dus avond aan avond opstaan. Daar zit het liedje in *Sorry dat ik besta*, een heel mooi liedje over de liefde tussen Romeo en Julius, gezongen door Willem Nijholt, maar ook *De laatste dans* blèren we uit volle borst mee.

“Rufus Wainwright volg ik vanaf het

begin. Het grappige is dat ik heel gefascineerd was door waar hij over zong en de wereld die hij met zich meenam, maar toen heb ik hem bij toeval een paar keer ontmoet en ben ik heel erg op hem afgeknaapt. Op een gegeven moment had hij een soloconcert in Carré. Het werd een verschrikkelijk concert. Hij wist zijn tekst niet, hij raffelde de nummers af en liet in niets merken dat hij zijn best deed voor zijn publiek. Op een gegeven moment klonk er boe-geroep vanuit de zaal. Toen dacht ik: wat ben je eigenlijk een klootzak. Al deze mensen hebben veel geld betaald voor een kaartje en het interesseert je geen fluit. Na afloop zouden we nog wat met hem gaan drinken met een groepje, maar eigenlijk had ik daar helemaal geen zin meer in. Uiteindelijk ben ik toch gegaan. Ik dacht: ik moet toch tegen hem zeggen dat het heel erg slecht was, dus dat heb ik toen heel subtiel gedaan. Dat werd me volgens mij niet in dank afgenomen. Misschien is het ook wel helemaal niet goed om je idolen te ontmoeten. Eigenlijk kunnen ze alleen maar tegenvallen in het echt.”

Film

“Ik ga bijna nooit naar de film, misschien zes keer per jaar, terwijl het natuurlijk wel een onderdeel van mijn werk is. Dat heeft denk ik te maken met het feit dat film het meest *in your face is*. Theater doet

T

1 Was getekend, Annie M.G. Schmidt, biografische musical, 2017

2 Toneelgroep Amsterdam, *Kleine zielen* van Louis Couperus, regie Ivo van Hove

M

Freddy Mercury, 1986

Van Erp in het kort

Michiel van Erp (1963) is documentairemaker en regisseur. Hij studeerde af als industrieel ontwerper aan de TU Delft, maar begon in 1992 met het maken van documentaires, waarvoor hij inmiddels vele nationale en internationale prijzen won. Bekende documentaires van zijn hand zijn onder meer de langlopende serie *Lang leve...*, *Erwin Olaf*, *On Beauty and Fall* en *MH17 – Het verdriet van Nederland*.

Behalve documentairemaker is hij ook regisseur. Bekend is het prijswinnende *Ramses*, de vierdelige serie over het leven van Ramses Shaffy. Zijn speelfilmdebuut *Niemand in de stad* is op 27 september in première gegaan tijdens het Nederlands Film Festival. Zie ook: www.defamilie.net.

1 *Cobain*,
Nanouk Leopold, 2018

2 *Mamma Mia! Here we Go Again*, Ol Parker, 2018

3 *God's Own Country*, Francis Lee, 2017

FOTO FRANK VAN DIJEN

een beroep op je verbeelding, dat doet film natuurlijk ook, maar bij theater kun je meer zelf invullen. De laatste film die ik heb gezien is *Mamma Mia 2*, moet ik tot mijn schaamte bekennen. Die film is zo slecht dat je erom moet lachen, maar dat is ook de bedoeling van de film. Cher speelt bijvoorbeeld de moeder van Meryl Streep, terwijl die twee in het echt maar drie jaar schelen. Daar geloof je natuurlijk helemaal niets van. *God's Own Country* van de debuterende regisseur Francis Lee vond ik ook heel mooi. De film speelt zich af op het Engelse platteland en gaat over een jonge boer die nog bij zijn ouders woont en die een relatie krijgt met een Roemeense seizoensarbeider. Het is een heel mooie schets van het leven op het platteland en het uitzichtloze ervan. *Cobain*, de nieuwe film van Nanouk Leopold, is ook heel goed.

“Mijn favoriete serie van dit moment is *The Leftovers*. Van het een op het andere moment zijn miljoenen mensen van de

aardbodem verdwenen. De overgebleven mensen proberen te ontrafelen wat er is gebeurd en voort te leven met het gemis. Ik was erg gefascineerd door het scenario, omdat er helemaal geen lijn in zit. Soms wordt er iemand geïntroduceerd waarvan je pas aan het eind van de aflevering weet wie het is. Soms is er zelfs een aflevering met compleet andere hoofdpersonen. Dan heb je drie afleveringen later pas door wie dat waren. Scenario's hoeven niet zo braaf te verlopen, heb ik daarvan geleerd. Een andere serie die ik nu kijk is *Westworld*. Dat gaat over een heel groot pretpark in Amerika – *Westworld* dus, een soort Wilde Westen. Als je daar eenmaal binnen bent mag je alles doen wat je wilt met de originele bewoners van dat park. Je sluit vriendschappen, je hebt seks, je schiet af en toe eens iemand neer – en dat alles zonder dat het implicaties heeft voor jou als bezoeker. Maar dan blijkt dat de bewoners van dat park allemaal poppen zijn. Een soort robots. En langzaam maar zeker kom je er

achter dat die robots meer mens zijn dan de echte mens.

“Nu ik voor het eerst een speelfilm heb gemaakt, merk ik pas hoe lastig het is om hem in de bioscoop te krijgen. In de bioscoopwereld is weinig gevoel voor avontuur. Nu heb ik niets tegen romantische komedies, zoals die in ons land veel worden gemaakt, maar ik vind het wel jammer dat bioscopen daarop gefocust zijn. Mijn film is geen romantische komedie, maar speelt zich af in de studentenwereld. Het is heel realistisch en daardoor heel herkenbaar. Studenten zouden deze film moeten zien, maar om in de bioscopen te komen waar die jongeren naartoe gaan, dat blijft een moeilijke exercitie. Ik hoop dat veel mensen de film gaan zien en erdoor geraakt worden. Of ja, al is het er maar één op wie de film een onuitwisbare indruk maakt, dan ben ik al tevreden. Dat is waar ik mijn kick uit haal. Ik zit echt niet te hunkeren naar een prijs op een filmfestival in Polen.”